

Bijzondere planten in de Duin- en Bollenstreek in 2008 en 2009

Martien de Graaf & Jelle van Dijk

Sinds de publicatie van de *Flora van de Duin- en Bollenstreek* in 1994, verschijnt op gezette tijden een aanvullende lijst in de Strandloper. Hieronder volgt de elfde aanvulling op de lijst die in genoemde Flora is opgenomen. Uit al deze overzichten krijg je gemakkelijk de indruk dat onze wilde flora steeds soortenrijker wordt en dat er geen eind komt aan het vinden van soorten die zich voor het eerst in onze regio weten te vestigen. Die indruk is juist. Met name in het urbane milieu (het straatmilieu) weten steeds meer soorten zich een plaats te veroveren. Aan de andere kant vermelden de gepubliceerde overzichten niet, welke soorten al jaren achtereen niet meer gevonden zijn. Wel worden soorten genoemd, die in de loop der jaren zeldzaam geworden zijn en waarvan af en toe nog een vondst bekend wordt. In de vorige aflevering van deze serie, gepubliceerd in de Strandloper van juni 2008 (40e jaargang (2):14-16), is te lezen in welke Strandlopers de vorige edities van deze serie te vinden zijn.

Nieuw voor de Duin- en Bollenstreek

Brede orchis *Dactylorhiza majalis subsp. majalis*
Op 4 mei 2009 trof Wim van Duyn reeds bloeiende orchideeën in de Coepelduynen aan (blok 30-16-44). Het bleek om vele tientallen exemplaren van de Brede orchis te gaan. Vermoedelijk ging het bij de vondst van 30 april 2008 ook al om deze vroegbloeiende soort.

Strandmelde *Atriplex littoralis*

Op 28 juli 2008 vond Jelle van Dijk (JvD), bij zijn onderzoek naar de flora in de nieuwe duinen langs de Koningin Wilhelminaboulevard, enkele planten van deze soort uit het zilte milieu (blok 30-16-25). Het zand voor de boulevard is opgezogen van de zeebodem en zal dus nog enigszins zilt zijn geweest, waardoor zich hier de Strandmelde zich kon vestigen. In 2009 was deze soort niet meer terug te vinden.

Maxixe *Cucumis anguria*

Langs de stoepwand van de Koningin Wilhelminaboulevard trof JvD in augustus 2008 een fors exemplaar van deze uit Zuid-Amerika afkomstige plant aan (blok 30-16-25). De soort is in Engeland ook bekend onder de naam West-Indische augurk. Misschien is de plant hier gekomen via de horeca aan de overkant.

Geel duizendblad *Achillea filipendulina*

Deze fraaie sierplant uit de Kaukasus verwildert in toenemende mate in ons land, met name in stedelijke gebieden. Op 10 oktober 2009 trof Martien de Graaf (MdG) deze soort aan op bedrijventerrein Klei-Oost (blok 30-27-11).

Karpatenklokje - oktober 2008 - Noordwijkerhout

Karpatenklokje *Campanula carpatica*

Deze recent verwilderde sierplant werd door MdG in oktober 2008 gesignaleerd tussen de straattegels van de Buurweg in Noordwijk (blok 30-17-22) en op 9 september 2009 in een poortje aan de Kerkstraat te Noordwijkerhout (blok 30-17-14). Het Karpatenklokje is een vrij lage plant met weinig bloemen (hier blauw) die wijd klokvormig zijn en weinig ingesneden. Stenige plaatsen hebben de voorkeur!

Gevlamde fijnstraal *Conyza bonariensis*

Op 17 oktober 2008 vond MdG op een ruderaal terreintje aan de Langelaan (waar nu het casino staat) enkele planten van deze soort (blok 30-17-13). Deze soort komt uit Zuid-Amerika en werd pas in 1996 voor het eerst in ons land gevonden. Belangrijk kenmerk zijn de vlamrood getinte omwindselblaadjes, die na het drogen hun kleur verliezen. Het is een pionier van droge, warme en stenige terreinen.

Maxixe - augustus 2008 - Wilhelminaboulevard

Hoge fijnstraal *Conyza sumatrensis*

Deze nieuwe soort veroverd in hoog tempo braakliggende gronden en stenige plaatsen in ons land. Deze Zuid-Amerikaanse plant arriveerde in 1999 voor het eerst in ons land. Deze forse plant kan wel 2 m hoog worden, vooral tegen warme gevelmuren. Bloei is mogelijk tot in november! Kenmerkend zijn de vrij grote bloemhoofdjes en de typische grijze tint van de plant (vergeleken met de frisgroene Canadese fijnstraal). MdG trof deze soort op de volgende plaatsen aan:

Katwijk	Lageweg	Okt. 2008	blok 30-26-25
Katwijk	Heerenweg	25-09-2009	blok 30-27-21
Lisse	Akervoorderlaan	27-10-2009	blok 30-18-32
Lisse	Korte Havenstraat	29-09-2009	blok 30-18-14
Noordwijkerhout	Pilarenlaan	24-09-2009	blok 30-17-15
Hillegom	3e Loosterweg	12-09-2009	blok 24-58-24

Schijnraket *Erucastrum gallica*

Op 10 oktober 2009 vond MdG op het bedrijventerrein Klei-Oost enkele exemplaren van deze soort (blok 30-27-11). Het betreft hier een soort uit het Rivierengebied met een voorkeur voor kleigrond.

Straatwolfsmelk - juli 2010 - Noordwijkerhout

Straatwolfsmelk *Euphorbia maculata*

In 2009 vond Bep van Geldermalsen enkele exemplaren tussen het plaveisel voor Vlashoven 44 en 46 te Noordwijkerhout (blok 30-17-24). Het betreft hier een klein plantje met liggende stengels en gevlekte blaadjes. Er zijn alleen nog maar waarnemingen uit Maastricht en Lelystad bekend! Zie het boek van T. Denters (Stadsplanten).

Stinkend nieskruid *Helleborus foetidus*

In 2009 vond MdG deze soort op 12 september tussen straattegels in De Zilk (blok 24-58-13) en

op 17 september in Voorhout (blok 30-17-45). Deze plant is een winterbloeier met groene bloemdekbladen, vaak met rode rand, waarvan de karakteristieke bladen het gehele jaar te zien zijn. De soort is recent ingeburgerd en afkomstig uit kalkrijke bossen in ZW-Europa. Ook wordt deze soort als sierplant verhandeld.

Kafferkoren *Sorghum bicolor*

Op het terrein waar nu het casino aan de Langelaan staat, vond MdG op 9 november 2009 een fors exemplaar (1,5 m) van het Kafferkoren. Het gaat hier om een cultivar van de Wilde sorgo, een voedselplant uit warme landen. Verspreiding vindt plaats via vogelvoer.

Maretak *Viscum album*

In de buurt van de Churchilllaan te Voorhout (blok 30-17-54) werd Bep van Geldermalsen gewezen op een forse Maretak op een appelboom in een tuin. De Maretak is een algemene soort in Zuid-Limburg en verder zuidelijk.

Nieuwe vindplaatsen van zeldzame soorten

Hondskruid - juni 2009 - Middengebied

Hondskruid *Anacamptis pyramidalis*

Naast de grote groeiplaatsen in de duinen (Wijk aan Zee en Coepelduynen), duiken steeds vaker forse planten op ander plaatsen op. Deze planten bloeien ook weken eerder dan hun soortgenoten in de duinen. Op 9 juni 2008 vond Hein Verkade een ex. in het gazon voor streekmuseum Veldzicht aan de Herenweg (blok 30-17-51). Op 4 juni 2009 vond JvD 3 ex. op de aarden wal rond het hockeyveld in het Middengebied (blok 30-17-31). Voor het derde opeenvolgende jaar stond een Hondskruid te bloeien langs de Schippervaatweg bij de firma Bouwmeester in Noordwijkerhout (blok 24-58-51).

Brede wespenorchis *Epipactis helleborine subsp. helleborine*

In 2009 vond Bep van Geldermalsen deze soort aan de Leeweg in Noordwijkerhout (blok 30-17-24). MdG vond deze orchis langs de Lageweg in Katwijk (blok 30-26-25).

Voorjaarszegge *Carex caryophyllea*

Deze soort van de Rode Lijst trof JvD aan langs de Noraweg (21 april 2009, blok 24-57-32). Tot nu waren alleen enkele groeiplaatsen uit de AW-duinen bekend.

Eekhoorngras *Vulpia bromoides*

In 2009 vond Bep van Geldermalsen dit fraaie grasje op het overslagterrein bij Piet Gijs (blok 30-17-24).

Hemelboom *Ailanthus altissima*

Op 6 oktober 2009 vond MdG deze soort op het terrein van Sint Bavo in Noordwijkerhout (blok 24-57-54).

Hartbladige els *Alnus cordata*

In september 2009 trof MdG op twee plaatsen in 't Heen (Katwijk) deze els aan (blok 30-26-25 en blok 30-27-21).

Bosanemoon *Anemone nemorosa*

Op 11 april 2009 vond JvD enkele planten langs de Koepelweg in Noordwijk aan Zee (blok 30-16-35).

Watermuur *Myosoton aquaticum*

Tijdens het zoeken naar de Siberische Tjiftjaf vond JvD een mooie groeiplaats van Watermuur op het terrein van Sint Bavo (blok 24-57-54).

Grijskruid *Berteroa incana*

In Noordwijk aan Zee duikt deze soort af en toe op zoals in 2008 bij Groot Hoogwaak (MdG; blok 30-17-11) en in 2009 langs de Beethovenweg (JvD; blok 30-16-35).

Ruige scheefkelk *Arabis hirsuta subsp. hirsuta*

In de berm van de Boerhaaveweg (blok 30-16-35) vond JvD 2 ex. van deze bijzondere duinplant.

Peperkers *Lepidium latifolium*

Op het overslagterrein bij Piet Gijs (blok 30-17-24) trof Bep van Geldermalsen in 2009 deze soort aan.

Grijze mosterd *Hirschfeldia incana*

In 2009 vond MdG deze soort op twee ruderaal terreinen: Langelaan Noordwijkerhout (9 november, blok 30-17-13) en Huygensstraat Noordwijk (10 oktober, blok 30-26-15).

Rond wintergroen *Pyrola rotundifolia*

Van deze Rodelijst-soort, tot voor kort Rondbladig wintergroen geheten, vond JvD enkele niet bloeiende planten in de Coepelduynen (blok 30-16-44). Deze soort was hier ruim 30 jaar niet meer aangetroffen.

Duinteunisbloem *Oenothera oakesiana*

Deze soort, vroeger Kleine teunisbloem geheten, trof JvD in juni 2008 en juni 2009 aan in de nieuwe duinen langs de boulevard (blok 30-16-25). Zie Strandloper 42(2): 16-17.

Waterviolier *Hottonia palustris*

Op 23 mei 2008 vond Wim Kuijper in een slootje van het Haasveld in de AW-duinen (blok 24-48-51) tientallen ex. van deze bij ons zeer zeldzame soort. Zie Strandloper 40(3): 20.

Lidsteng *Hippurus vulgaris*

In september 2009 bleken honderden planten van deze soort te groeien in de poel, die ligt in het natuurontwikkelingsgebiedje langs de Duinweg, ten zuiden van hotel de Witte Raaf, het vroegere land van Meskers (blok 24-57-52).

Geelwitte helmbloem *Pseudofumaria alba*

In 2009 zag MdG deze soort, opslaand tussen het plaveisel, verschijnen in het Sonneveld te Noordwijk-Binnen (3 oktober; blok 30-17-32) en de Nijverheidsstraat in Katwijk (25 september; blok 30-27-21).

Kruisbladige wolfsmelk - november 2009 - uitkijkpunt bij de watersnip

Kruisbladige wolfsmelk *Euphorbia lathyrus*

Op 10 november 2009 trof JvD deze soort aan op de uitkijkheuvel bij vogelgebied de Watersnip in Polder Hoogeweg (blok 30-27-11).

Boerentabak *Nicotiana rustica*

Op 27 oktober 2009 zag MdG enkele forse planten in de verwildeerde tuin van Rustoord in Lisse staan (blok 30-18-13).

Blauwe bremraap *Orobanche purpurea*

Blijkbaar was 2009 een goed jaar voor deze soort. In de bermen van villawijk De Zuid telde JvD 176 ex. (blok 30-16-35) en in de berm van de N206 bij Leeuwenhorst (blok 30-17-24) trof Bep van Geldermalsen 8 ex. aan. Behalve in de bermen van De Zuid, blijkt deze soort daar ook in particuliere tuinen voor te komen, zoals bij de fam. Kuulkers aan de Atjehweg.

Kluwenklokje *Campanula glomerata*

In het Middengebied bij het hockeyveld (blok 30-17-31) trof JvD op 4 juni 2009 3 ex in bloei aan. Wellicht meegekomen met de grond van de hier opgeworpen aarden wal.

Absintalsum *Alsem absinthium*

Op 3 oktober 2009 vond MdG een fors exemplaar in de wijk Boechorst (blok 30-17-32). Op 8 oktober 2009 trof JvD een ex. aan op bedrijventerrein 's-Gravendijk (blok 30-26-15).

Alsemambrosia *Ambrosia artemisiifolia*

Deze soort neemt overal toe op ruderaal terreinen. MdG trof deze soort aan in de wijk Boechorst (op 3 oktober 2009 in blok 30-17-32 en op 6 oktober in blok 30-17-42) en aan de Boerenburgerweg (8 augustus 2009 in blok 30-17-31). Op 17 juli zag JvD een forse plant langs de Gravendamseweg (blok 30-17-35).

Zandambrosia *Ambrosia psilostachya*

Op 4 juli 2008 trof MdG deze soort aan langs de Zwarteweg (blok 30-17-51).

Zomerfijnstraal *Erigeron annuus*

Op 27 juni 2009 vond MdG in 't Heen deze fijnstraal (blok 30-26-25).

Gingelikruid *Guizotia abyssinica*

Van deze laatbloeiende soort vond MdG op 27 oktober 2009 een fors exemplaar van wel één meter hoogte op het terrein van Rustoord in Lisse (blok 30-18-13).

Dubbelkelk *Picris echioides*

In augustus 2008 vond JvD een forse pol langs de Leeweg ter hoogte van de Vogelsloot (blok 30-17-33). Deze zuidelijke soort is alleen in Zeeuws-Vlaanderen algemeen.

Canadese guldenroede *Solidago canadensis*

Op 9 september 2009 trof MdG deze veel op de Late guldenroede lijkende soort aan op een sportterrein aan de Van der Endelaan in Hillegom (blok 24-58-25).

Waterkruiskruid *Senecio aquatica*

Op 15 juli 2009 vond JvD honderden planten langs de Maandagse Wetering bij Kloosterschuur (blok 30-17-52). In ons gebied was maar één groeiplaats bekend: een slootkant bij De Krom, zo'n 500 m van de nieuwe vindplaats verwijderd.

Oud Nieuws

Kees Verweij.

In de bundel jaarverslagen van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels over de jaren 1898 – 1923 trof ik een aardig artikel aan van de welbekende Jan Strijbos, die bijna 90 jaar geleden onderzoek heeft gedaan naar het voorkomen van de Griel, ondermeer in de Amsterdamse Waterleidingduinen ten noorden van Noordwijk.

Grielen zijn al lang niet meer in Nederland te vinden en wil men nog een redelijke kans hebben om Grielen te zien te krijgen, dan moeten we tegenwoordig naar Zuid-Frankrijk of Spanje. Een enkele maal worden ze nog in Nederland gezien, maar dan worden ze betiteld als “dwaalgast”.

Je kunt je nauwelijks voorstellen, dat er in de twintiger jaren van de vorige eeuw nog bijna 20 paren in de Amsterdamse Waterleidingduinen broedden.

De Griel, in grootte ongeveer te vergelijken met een Wulp, stond, zeker vroeger, bekend als een geheimzinnige, wat teruggetrokken vogel, die zich moeilijk liet observeren. Hij bezat ook een onopvallend verenkleed, waarmee hij zich goed in het veld kon verstoppen.

Na de Tweede Wereldoorlog is het snel bergafwaarts gegaan met de Griel, totdat hij tegen het einde van de vijftiger jaren geheel uit Nederland verdween.